

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

کلیات سطح چهار رشته آموزشی - پژوهشی «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه»

ماده ۱. عنوان رشته

عنوان رشته سطح چهار «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه» است.

ماده ۲. تعریف

سطح چهار آموزشی - پژوهشی «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب» است که در آن طلاب ضمن تسلط بر آراء کلامی امامیه، توان نقد و ارزیابی آراء مذاهب کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه و همچنین مهارت تدریس و تحقیق و توان ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی در موضوعات مرتبط با این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار در رشته «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه» دریافت می‌کنند.

ماده ۳. اهداف

۱. ایجاد تسلط بر آراء کلامی و اعتقادی امامیه و همچنین تسلط بر آراء و اندیشه‌های معتزله، اشاعره و ماتریدیه در مباحث کلامی؛
۲. تقویت توان پژوهش در حد تحلیل استدلالی و ارائه نظریه در مباحث کلامی امامیه و نقد و ارزیابی تحلیلی و استدلالی اندیشه‌های کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛
۳. ارتقاء توان پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و تخصصی در مباحث کلامی امامیه خصوصاً موضوعات اختلافی با فرق کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛
۴. تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در مباحث کلامی امامیه خصوصاً حوزه نقد و ارزیابی آراء کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛
۵. تأمین استاد مورد نیاز در مباحث کلامی امامیه، معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛

ماده ۴. ضرورت

۱. لزوم بررسی استدلالی و تحلیلی مباحث و مسائل کلامی امامیه به صورت تطبیقی با حوزه‌های کلامی اهل سنت خصوصاً ماتریدیه، معتزله و اشاعره به منظور تبیین استدلالی اعتقادات امامیه و دفاع از مکتب اهل بیت علیهم السلام
۲. مأموریت حوزه‌های علمیه در تربیت اندیشمندان و نظریه‌پردازان در مسائل کلامی خصوصاً حوزه‌های کلام تطبیقی جهت تبیین، ترویج و دفاع از عقاید شیعه امامیه و پاسخ به شبهات؛
۳. نیاز جامعه و نظام اسلامی به تبیین، ترویج و اثبات برتری عقاید حقه شیعه در مقایسه با دیگر مذاهب اسلامی



مصوبه شورای عالی حوزه های علمیه

ماده ۵. سیاستها

۱. اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛
۲. اهتمام به بهره گیری از سنت های کارآمد حوزوی، فناوری ها و روش های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
۳. اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه پردازانه، با طرح دیدگاه های چالشی مرتبط با مباحث کلامی شیعه و نقد آراء کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛
۴. تأکید بر بهره گیری از زبان تخصصی در فعالیت های آموزشی و پژوهشی؛
۵. اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در مباحث کلامی امامیه و نقد رویکردها و آراء کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه.

ماده ۶. نظام آموزشی

نظام آموزشی سطح چهار، نیم سالی، درسی - ساعتی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم سال خواهد بود.

ماده ۷. شرایط پذیرش

۱. احراز صلاحیت های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین نامه های مصوب؛
 ۲. دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی.
- تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب» مشروط به گذراندن دروس پیش نیاز، مجاز است.
۳. قبولی در سنجش علمی؛
 ۴. احراز توانایی های لازم در مهارت های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.



مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

ماده ۸. عناوین و مشخصات کلی دروس

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۲۲۰
۳	بررسی اجتهادی آیات و روایات مناسب با مباحث کلامی	۹۶
۴	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۵	دروس تخصصی	۵۹۲
۷	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
	جمع ساعت	۱۴۸۰

ماده ۹: جدول دروس پیش نیاز

ردیف	عنوان	ساعت	اهداف
۱	کلام اسلامی ۱ تا ۳	۹۶	تبیین و تحلیل مهم‌ترین مسائل کلامی، مانند اسماء، صفات و افعال الهی، نبوت، امامت و معاد با رویکرد تطبیقی همراه با اثبات حقانیت دیدگاه اهل بیت علیهم‌السلام
۲	فلسفه اسلامی	۶۴	تبیین اصول و قواعد اساسی فلسفه اسلامی تأثیر گذار در کلام اسلامی، مانند: احکام کلی وجود، مواد ثلاث، علت و معلول و ...
۳	علل پیدایش و تطور مذاهب کلامی	۳۲	شناخت و بررسی علل و بسترهای اجتماعی پیدایش و تطور مذاهب مهم کلامی شیعه و اهل سنت موجود و یا مؤثر در تاریخ
۴	منابع کلامی و حدیثی فریقین	۳۲	معرفی و بررسی تحلیلی منابع و کتب مهم کلامی و حدیثی فریقین به صورت مقایسه‌ای
۵	منابع معرفتی فریقین	۳۲	اعتبارسنجی و بررسی مقایسه‌ای منابع معرفتی تشیع و تسنن، مانند: قرآن، سنت، عقل، اجماع، قیاس، استحسان، مصالح مرسله و قول صحابی و تبیین شرائط و قلمرو هر یک
	جمع ساعت	۲۵۶	



مصوبه شورای عالی حوزه های علمیه

ماده ۱۰: جدول دروس تخصصی

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	روش شناسی کلام تطبیقی	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای دیدگاه امامیه با دیگر مذاهب کلامی اسلامی درباره اقسام روش های کلامی در مقام استنباط و مقام اثبات، دفاع و نقد
۲	مبانی معرفت شناختی علم کلام	۳۲	تحلیل و بررسی مقایسه ای دیدگاه امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره مهم ترین مسائل معرفت شناسی مانند: چیستی، انواع، امکان، منابع و ابزار و معیار معرفت و کاربرست آنها در علم کلام.
۳	مبانی انسان شناختی علم کلام	۳۲	تحلیل و بررسی مقایسه ای دیدگاه امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره مهم ترین مسائل انسان شناسی تأثیرگذار در علم کلام مانند: حقیقت نفس و بدن و رابطه آن دو، تجرد نفس و قوای آن، تعلق نفس به بدن، بقای نفس و... به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۴	براهین اثبات وجود خداوند	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای مهمترین ادله متکلمان امامیه، معتزله، اشاعره و ماتریدیّه در خصوص اثبات وجود خداوند مانند: برهان امکان، حدوث و نظم به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۵	توحید ذاتی و صفاتی	۳۲	تحلیل و ارزیابی انتقادی و مقایسه ای دیدگاه امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره توحید ذاتی، و مباحث هستی شناختی و معنا شناختی صفات الهی با تأکید بر صفات خبری به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۶	عدل و حکمت الهی	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت و مبانی (حسن و قبح) عدل و حکمت الهی و رابطه آن با مسائلی مانند شرور و تفاوتها به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۷	توحید افعالی	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت توحید افعالی و نسبت آن با نظام علیّت و اختیار انسان به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۸	قضا و قدر	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت قضا و قدر، و نسبت آن با مباحثی مانند: بدا، اختیار انسان، سعادت و شقاوت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۹	توحید عبادی	۳۲	تحلیل استدلالی و مقایسه ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت و مظاهر توحید عبادی و سازگاری آن با امور دینی مانند: توسل و شفاعت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۱۰	وحی	۳۲	تحلیل استدلالی و ارزیابی مقایسه ای آراء و دیدگاه های متقدمین و معاصرین درباره حقیقت وحی و نسبت آن با الهام، شهود، تجربه دینی و رؤیای صادقه به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات
۱۱	اعجاز	۱۶	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای آراء حکماء و متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت و فاعل معجزه و نحوه دلالت آن و به همراه مقایسه آن با کرامت، ایرهاص و سحر ضمن پاسخ استدلالی با تأکید بر نقد آراء آنها



مصوبه شورای عالی حوزه های علمیه

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱۲	علم و عصمت پیامبر و امام	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره منشأ و گستره علم و عصمت پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> و لزوم و گستره علم و عصمت برای ائمه <small>علیهم السلام</small> به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۱۳	خاتمیّت	۱۶	تحلیل و ارزیابی دیدگاهها درباره فلسفه خاتمیّت و نسبت و رابطه خاتمیّت با امامت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات معتزله، اشاعره و ماتریدیه
۱۴	حقیقت امامت و راه شناخت امام	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره حقیقت و جایگاه امامت و طرق تعیین و شناخت امام به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۱۵	دلایل امامت اهل بیت <small>علیهم السلام</small>	۳۲	تبیین و تحلیل استدلالی دیدگاه متکلمان امامیه درباره دلائل نقلی و عقلی امامت اهل بیت <small>علیهم السلام</small> و پاسخ به نقدهای متکلمان معتزله، اشاعره و ماتریدیه در این زمینه
۱۶	بررسی ادلّه خلافت خلفا	۱۶	تحلیل استدلالی و نقد دیدگاه متکلمان معتزله، اشاعره و ماتریدیه در مورد ادلّه خلافت خلفا به همراه پاسخ به شبهات آنها
۱۷	مسائل اساسی مهدویّت	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه در مباحث اساسی و اختلافی مهدویت مانند: نسب، ولادت، علائم ظهور و غیبت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۱۸	حیات برزخی	۱۶	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره حیات برزخی، ویژگیها و آثار آن
۱۹	ضرورت و کیفیت معاد	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای دیدگاه امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره ضرورت معاد، ابطال تناسخ، معاد جسمانی و روحانی به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۲۰	ثواب و عقاب اخروی	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره حقیقت ثواب و عقاب، وعد و وعید، احباط و تکفیر و خلود به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۲۱	ایمان و کفر	۱۶	تحلیل و ارزیابی مقایسه ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره حقیقت ایمان و کفر و احکام آن به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
جمع ساعت		۵۹۲	

سید هاشم حسینی بوشهری

دبیر شورای عالی حوزه های علمیه